

## НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ: МОВНІ КОНТАКТИ

### Другий (магістерський) рівень

#### 2. Вибіркові навчальні дисципліни

##### 2.1. Навчальні дисципліни професійної та практичної підготовки

**ВИКЛАДАЧ:** Непоп-Айдачич Лідія Василівна, кандидат філологічних наук, доцент

E-mail: l.nepop-aidachych@ukma.edu.ua

**ЗАГАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ:** 4 кредити ECTS

Заняття в аудиторії: 40 годин (13 лекційних занять по 2 академічні години та 7 семінарських занять по 2 академічні години)

Самостійна робота слухачів курсу: 80 год.

Форма підсумкового оцінювання: залік.

### АНОТАЦІЯ

Дисципліна «Мовні контакти» передбачає вивчення типів мовного контактування та явищ інтерференції. Особлива увага приділяється різновидам лексичної й семантичної міжмовної взаємодії, процесам адаптації. Студенти опанують теоретичні знання й здобудуть практичні вміння вивчення контактів близькоспоріднених, а також неспоріднених мов, дослідження особливостей явищ багатомовності, зрозуміють специфіку процесів інтерференції на різних мовних рівнях, а також навчатися аналізувати окремі випадки їх реалізації на конкретних прикладах.

### МЕТА І ЗАВДАННЯ КУРСУ

**Мета дисципліни** полягає в набутті необхідних теоретичних знань про типи мовного контактування, способи міжмовної взаємодії, різновиди процесів інтерференції на різних рівнях: лексичному, семантичному, фонетичному, морфологічному й синтаксичному. Теоретичне підґрунтя дозволить студентам фахово розглянути запропоновані мовні одиниці, здійснити їх аналіз та виявити, які саме типи міжмовної взаємодії спричинили їх появу та спонукали до змін у структурі цих одиниць на різних мовних рівнях.

**Завданнями** навчальної дисципліни є 1) засвоєння студентами знань із теорії мовних контактів та мовної взаємодії; 2) поглиблення відомостей про явища та одиниці різних рівнів мови; 3) формування умінь виявляти мовні одиниці, які виникли або зазнали змін внаслідок інтерференції; аналізувати ці процеси й явища; надавати їм оцінку; пропонувати шляхи подолання інтерферентних

впливів у відповідних ситуаціях (наприклад, впливу рідної мови при вивченні іноземної); 4) підвищення науково-теоретичного рівня; 5) розширення світогляду та фахової компетенції студентів.

## РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Результати навчання	Методи викладання і навчання	Форми оцінювання
<b>ПРН-1.</b> Здатність усвідомлювати вивчення дисципліни як елемент індивідуального розвитку, вбудовувати його в парадигму науково-професійної діяльності, творити передумови подальшого самовдосконалення.	Індивідуальна доповідь на семінарському занятті, здійснення аналізу мовних явищ з точки зору теорії мовних контактів. Дискусія під час семінарських занять. Виконання індивідуального завдання.	Поточний контроль  Підсумковий контроль
<b>ПРН-2.</b> Володіння українською, англійською та іншими мовами не лише як необхідний засіб реалізації професійної й наукової комунікації, але й передумова опанування дисципліни, якісного аналізу мовних фактів та презентації індивідуальних творчих завдань і проєктів в усній та письмовій формі. <b>ПРН-5.</b> Під час дискусій та обговорення проблемних теоретичних питань і шляхів їх роз'язання шукати, знаходити й аргументувати вибір своєї позиції як у фаховій аудиторії, так і перед групами, які не мають спеціальної професійної підготовки.	Індивідуальна доповідь на семінарському занятті, здійснення аналізу мовних явищ з точки зору теорії мовних контактів. Дискусія під час семінарських занять. Виконання індивідуального завдання.	Поточний контроль  Підсумковий контроль
<b>ПРН-3.</b> Дисципліна вимагає високого рівня володіння кількома мовами, ґрунтовних знань із фонетики, граматики, лексикології, синтаксису української мови, а також порівняльно-історичної, зіставно-типологічної лінгвістики, тобто застосування	Індивідуальна доповідь на семінарському занятті, здійснення аналізу мовних явищ з точки зору теорії мовних контактів. Виконання індивідуального завдання. Презентація результатів індивідуального дослідження.	Поточний контроль  Підсумковий контроль



міжгалузевих підходів у межах лінгвістичного дослідження.		
<b>ПРН-4.</b> Вивчаючи історію мовних контактів, студенти можуть оцінювати й критично аналізувати проблеми, які виникали, а також пропонувати шляхи їх розв'язання на сучасному етапі.	Лекційне заняття (пояснювально- ілюстративний метод, метод проблемного викладення, пошуковий метод), дискусія.	Поточний контроль
<b>ПРН-6.</b> Презентація результатів індивідуального дослідження вимагає застосування знань про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для успішної комунікації.	Індивідуальні відповіді на семінарських заняттях. Презентація результатів індивідуального дослідження.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
<b>ПРН-7.</b> Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні підходи до вивчення мовних контактів.	Лекційне заняття. Дискусія за матеріалами лекційного заняття.	Поточний контроль.
<b>ПРН-8.</b> Характеризувати теоретичні засади та прикладні аспекти теорії мовних контактів.	Лекційне заняття. Підготовка та індивідуальна доповідь на семінарському занятті.	Поточний контроль.
<b>ПРН-9.</b> Збирати й систематизувати мовні факти, інтерпретувати й аналізувати їх з метою виявлення явищ міжмовної взаємодії. <b>ПРН-10.</b> Здійснювати науковий аналіз мовного й мовленнєвого матеріалу, інтерпретувати та структурувати його з урахуванням доцільних методологічних принципів, формулювати узагальнення на підставі самостійно опрацьованих даних. <b>ПРН-11.</b> Дотримуватися правил академічної доброчесності.	Підготовка до семінарських занять, виконання індивідуального дослідження.	Поточний контроль. Підсумковий контроль.
<b>ПРН-12.</b> Доступно й аргументовано пояснювати сутність аналізованих питань мовного контактування, власний погляд на них.	Лекційні заняття – участь у дискусії. Доповіді на семінарських заняттях.	Поточний контроль.
<b>ПРН-13.</b> Створювати текст індивідуального завдання, аналізувати тексти різних стилів	Виконання письмової частини індивідуального дослідження.	Підсумковий контроль.



та жанрів з метою виявлення обстежуваних явищ інтерференції.		
<b>ПРН-14.</b> Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного матеріалу. <b>ПРН-15.</b> Використовувати спеціалізовані концептуальні лінгвістичні знання для розв'язання складних завдань і проблем.	Виконання письмової частини індивідуального дослідження.	Підсумковий контроль.
<b>ПРН-16.</b> Планувати, здійснювати й презентувати дослідження в галузі мовних контактів, застосовуючи сучасні технології. <b>ПРН-17.</b> Презентувати результати свого дослідження у виступах на семінарах.	Підготовка, здійснення та презентація результатів індивідуального дослідження.	Підсумковий контроль.
<b>ПРН-19.</b> Враховувати лінгвокультурні особливості та керуватися принципами толерантності під час навчання.	Лекційні заняття. Дискусія.	Поточний контроль.

## ЗМІСТ КУРСУ

### Вступне слово

Дисципліна належить до освітніх компонентів професійної й практичної підготовки, вивчається на II курсі магістерської програми, що віддзеркалює її зв'язок із уже вивченими дисциплінами. Передбачається, що студенти уже опанували знання із порівняльно-історичного мовознавства, історії української мови, а також зіставно-типологічного мовознавства, завдяки чому було створене підґрунтя для засвоєння й аналітичного сприйняття положень теорії мовних контактів. Аналіз явищ, спричинених міжмовною взаємодією, вимагає досконалого володіння обстежуваними мовами, а також уміння виявляти випадки відхилення від норми, спричинені мовним контактуванням.

Дисципліна «Мовні контакти» передбачає вивчення типів мовного контактування та явищ інтерференції. Особлива увага приділяється різновидам лексичної й семантичної міжмовної взаємодії, процесам адаптації. Студенти опанують теоретичні знання й здобудуть практичні вміння вивчення контактів близькоспоріднених, а також неспоріднених мов, дослідження особливостей явищ багатомовності, зрозуміють специфіку процесів інтерференції на різних мовних рівнях, а також навчатися аналізувати окремі випадки їх реалізації на конкретних прикладах.



Вивчення курсу сприятиме набуттю студентами інтегральної компетентності, яка полягає в здатності розв'язувати складні задачі і проблеми в галузі лінгвістики, перекладу в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає проведення наукових досліджень у галузі лінгвістики.

Курс спрямований на формування й розвиток таких загальних компетентностей: ЗК-1 (здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово), ЗК-2 (здатність бути критичним і самокритичним), ЗК-3 (здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел), ЗК-4 (уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми), ЗК-5 (здатність працювати в команді та самостійно), ЗК-6 (здатність спілкуватися іноземною мовою), ЗК-7 (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу), ЗК-8 (навички використання інформаційних і комунікаційних технологій), ЗК-11 (здатність проведення досліджень на належному рівні), ЗК-13 (здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях), ЗК-14 (здатність працювати в міжнародному контексті), – а також низки фахових компетентностей у студентів: ФК-1 (здатність вільно орієнтуватися в різних лінгвістичних напрямках і школах), ФК-2 (здатність критично осмислювати історичні надбання та новітні досягнення лінгвістичної науки), ФК-3 (здатність здійснювати науковий аналіз і структурувати мовний та мовленнєвий матеріал), ФК-4 (усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя досліджень у галузі лінгвістики, презентації їх результатів та захисту інтелектуальної власності), ФК-5 (здатність застосовувати поглиблені знання з зіставного, типологічного мовознавства, психолінгвістики, соціолінгвістики для розв'язання професійних завдань), ФК-6 (здатність вільно користуватися термінологічним апаратом лінгвістики під час здійснення досліджень), ФК-7 (усвідомлення ролі експресивних, емоційних, логічних засобів мови для досягнення запланованого прагматичного результату при написанні текстів доповідей та їх усній презентації), ФК-8 (здатність брати участь у семінарах з лінгвістики), ФК-10 (здатність проведення зіставних досліджень та досліджень явищ міжмовної взаємодії).

## ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Теми лекційних занять	Кількість годин
1	Поняття мовних контактів. Мовна ситуація. Ситуація міжмовного контактування. Різновиди мовних контактів та типи міжмовної взаємодії.	4
2	Історія дослідження мовних контактів. Становлення понятійного апарату.	2
3	Одно-, дво- та багатомовність. Індивідуальна та колективна багатомовність. Типи багатомовності та підходи до вивчення.	2



4	Поняття інтерференції, конвергенції, дивергенції: синхронічний та діахронічний аспекти.	2
5	Явища інтерференції - фонетичної, - морфологічної, - лексичної, - семантичної, - синтаксичної.	8
6	Суржик як наслідок російсько-українського білінгвізму.	2
7	Штучна й природна багатомовність. Інтерференція у лінгводидактиці. Явища інтерференції у перекладі.	2
8	Лексичні запозичення в українській мові.	2
9	Психолінгвістика, соціолінгвістика та теорія мовних контактів.	2
<b>№ з/п</b>	<b>Теми семінарських занять</b>	<b>Кількість годин</b>
1	Явища інтерференції в українському молодіжному сленгу.	2
2	Явища інтерференції в українській художній літературі.	2
3	Помилки в українській мові реклами, які виникли внаслідок міжмовної взаємодії.	2
4	Англійські запозичення в мові ЗМІ.	2
5	Іншомовні елементи в ономастичному просторі мого населеного пункту (назви вулиць, площ; назви магазинів (продовольчих, непродовольчих); назви кав'ярень, ресторанів, барів, клубів, пабів; назви торговельних та торговельно-розважальних центрів; назви приватних шкіл і дитячих садочків; назви кінотеатрів, театрів).	4
6	Презентація результатів індивідуального завдання.	2

### ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

**Поточний контроль знань** відбувається на семінарських заняттях і дозволяє виявити рівень засвоєння студентами відповідних тем курсу під час індивідуальних виступів та аналізу фонетичних, лексичних, морфологічних, синтаксичних та семантичних явищ, які виникли внаслідок мовних контактів.

**Підсумковий контроль** передбачає письмове виконання індивідуального дослідження, а також усну презентацію його результатів.

### ЗМІСТ І ТЕМАТИКА ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

**Зміст завдання.** Індивідуальне завдання має складатися з таких етапів:

- провести польове мінідослідження, а саме: записати аудіофайл розмови з багатомовним респондентом. Респондент має належати до вікової категорії дітей або старших осіб. Розмова повинна мати невимушений характер, вестися на тему, цікаву для інформанта, тобто ігри / розваги / подорожі для дитини або життєві перипетії для старшої особи;
- виконати транскрибування або адаптований до нормативного графічний запис аудіофайлу;



- проаналізувати, на яких мовних рівнях та які саме явища виникли внаслідок інтерференції (**не менше 15 одиниць**);
- описати та зробити презентацію про результати дослідження;
- представити презентацію на останньому семінарському занятті.

**Вимоги до оформлення письмового завдання**

1. Параметри основного тексту: шрифт – Times New Roman; інтервал – 1,5; розмір кегля – 14;
2. Список літератури після основного тексту, інтервал – 1, розмір шрифту – 10.

**Максимальна оцінка за виконане завдання** – 30 балів (з них за письмову частину – 20, за усну презентацію – 10) (див. Критерії оцінювання).

**Термін подання** – 14 тижнів (під час презентації).

Прийом робіт, поданих із запізненням, можливий, але оцінка знижується на 1 бал за кожен календарний день затримки.

## УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Види робіт	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Семінарські заняття	6	8	48
Короткі тести	11	2	22
Індивідуальне письмове завдання та його презентація	1	30	30
Разом			100

## ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Види робіт	Кількість балів	Критерії оцінювання
Семінарське заняття	8	Студент брав активну участь у роботі на семінарському занятті: - підготував індивідуальну доповідь на заняття, - якісно здійснив добір матеріалу для обстеження, - здійснив ретельний аналіз виявлених мовних явищ, які виникли внаслідок міжмовної взаємодії, - на високому рівні представив результати дослідження на семінарському занятті, - брав активну участь в обговоренні робіт інших студентів.
	5-7	Студент брав активну участь у роботі на семінарському занятті:



		<ul style="list-style-type: none"> <li>- підготував індивідуальну доповідь на заняття,</li> <li>- якісно здійснив добір матеріалу для обстеження,</li> <li>- здійснив аналіз виявлених мовних явищ, які виникли внаслідок міжмовної взаємодії,</li> <li>- представив результати дослідження на семінарському занятті,</li> <li>- брав участь в обговоренні робіт інших студентів, але</li> <li>- в роботі наявні неточності, незначна кількість помилкових тверджень.</li> </ul>
	2-4	<p>Студент брав участь у роботі на семінарському занятті:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- підготував індивідуальну доповідь на заняття,</li> <li>- здійснив добір матеріалу для обстеження, але він не є достатньо репрезентативним,</li> <li>- здійснив аналіз поодиноких мовних явищ, які виникли внаслідок міжмовної взаємодії, але припустився помилок,</li> <li>- представив результати дослідження на семінарському занятті,</li> <li>- не брав участі в обговоренні робіт інших студентів.</li> </ul>
	1	Студент був присутнім на семінарському занятті, брав участь у обговоренні робіт інших студентів, але не представив власної доповіді.
	0	Студент не брав участі в роботі на семінарському занятті, не представив власної доповіді або представлена робота містила плагіат.
Короткий тест	0-2	В залежності від кількості правильних відповідей студент набирає відповідну кількість балів.
Індивідуальне письмове завдання	20	<p>Студент виконав завдання відповідно до вимог, подав його вчасно.</p> <p>Матеріал зібраний та транскрибований на високому фаховому рівні.</p> <p>Виявлено мовні явища, зумовлені процесами міжмовної взаємодії, здійснено їх якісний ретельний аналіз.</p> <p>Письмова робота написана на належному фаховому рівні, стильові норми витримані, автор дотримується логічності та послідовності викладу.</p> <p>Технічні вимоги оформлення витримані.</p>
	9-19	<p>Студент виконав завдання відповідно до вимог, подав його вчасно.</p> <p>Матеріал зібраний та транскрибований на належному фаховому рівні.</p> <p>Виявлено мовні явища, зумовлені процесами міжмовної взаємодії, здійснено їх аналіз.</p> <p>Письмова робота написана на належному фаховому рівні.</p> <p>Технічні вимоги оформлення витримані.</p> <p>Проте робота містить неточності, помилки в аналізі мовних явищ, невідповідність окремих формулювань; наявні стилістичні, технічні огріхи.</p>





	5-8	Студент виконав завдання, подав його вчасно. Матеріал зібраний та транскрибований. Виявлено деякі мовні явища, зумовлені процесами міжмовної взаємодії, здійснено їх аналіз із великою кількістю помилок. Робота містить помилки в аналізі мовних явищ, невідповідність формулювань; наявні стилістичні помилки, технічні вимоги не витримані.
	1-4	Студент виконав завдання частково. Робота містить велику кількість помилок, технічні вимоги не витримані. Робота подана зі значним запізненням.
	0	Робота не виконана або містить плагіат.
Усна презентація індивідуального завдання	10	Студент представив результати власного індивідуального завдання на високому рівні, використовуючи мультимедійні засоби, а доповідь була побудована логічно, послідовно. Доповідач використовував засоби аргументації, зумів зацікавити слухачів, доповідь спонукала до дискусії. Сам студент також брав активну участь в обговоренні доповідей інших студентів, змістовно й аргументовано відповідав на поставлені йому запитання.
	7-9	Студент представив результати власного індивідуального завдання на високому рівні, використовуючи мультимедійні засоби. Доповідь була побудована логічно, послідовно. Студент брав активну участь в обговоренні доповідей інших студентів, відповідав на поставлені йому запитання.
	3-6	Студент представив результати індивідуального завдання, використовуючи мультимедійні засоби. Брав участь в обговоренні доповідей інших студентів, відповідав на поставлені йому запитання.
	1-2	Студент був присутнім на семінарському занятті, брав участь в обговоренні робіт інших студентів, але не представив власної доповіді.
	0	Студент не представив своєї доповіді, не брав участі в роботі на семінарському занятті або представлена робота містила плагіат.

**ПОРЯДОК ПЕРЕРАХУНКУ РЕЙТИНГОВИХ ПОКАЗНИКІВ  
 НОРМОВАНОЇ 100-БАЛЬНОЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ШКАЛИ  
 ОЦІНЮВАННЯ В НАЦІОНАЛЬНУ 4-БАЛЬНУ ШКАЛУ ТА ШКАЛУ  
 ECTS**

За шкалою університету	За національною шкалою		За шкалою ECTS
	Екзамен	Залік	
91 – 100	Відмінно	Зараховано	A (відмінно)



81 – 90	Добре		<b>В</b> (дуже добре)
71 – 80			<b>С</b> (добре)
66 – 70	Задовільно		<b>Д</b> (задовільно)
60 – 65			<b>Е</b> (достатньо)
30 – 59	Незадовільно	Не зараховано	<b>Ф</b> (незадовільно – з можливістю повторного складання)
1 – 29			<b>ФХ</b> (неприйнятно – з обов'язковим повторним курсом)

### ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань і робота в курсі має відповідати вимогам «Положення про Академічну доброчесність здобувачів освіти у НаУКМА» (затверджене наказом № 112 від 07.03.2018 року)

[https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/cat\\_view/1-dokumenty-naukma/12-normatyvna-baza-naukma/6-systema-zabezpechennia-iakosti-osvitnoi-diialnosti-ta-iakosti-vyshchoi-osvity/71-normatyvni-dokumenty](https://www.ukma.edu.ua/index.php/about-us/sogodennya/dokumenty-naukma/cat_view/1-dokumenty-naukma/12-normatyvna-baza-naukma/6-systema-zabezpechennia-iakosti-osvitnoi-diialnosti-ta-iakosti-vyshchoi-osvity/71-normatyvni-dokumenty)

### РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

#### *Основна література*

1. Вайнрайх У. Языковые контакты. Состояние и проблемы исследования / пер. с англ. и комментарии Ю. А. Жлуктенко. – Киев: Вища школа, 1979. – 260 с.
2. Валігура О. Р. Фонетична інтерференція в українському мовленні українських білінгвів. – Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. – 288 с.
3. Верещагин Е. М. Психологическая и методическая характеристика двуязычия (билингвизма). – Москва–Берлин: Директ–Медиа, 2014. – 162 с.
4. Гуменюк Т. І. Запозичення та їхні типи в сучасній українській телевізійній фаховій мові // Наукові записки НаУКМА : Філологічні науки. – Т. 164. – 2014. – С. 55–59.
5. Дочу А. Р. Мовні контакти і запозичення як чинник формування тематичних груп лексики (на матеріалі англійського ортонімікону). – Київ: Наукова думка, 2017. – 207 с.
6. Жлуктенко Ю. А. Лингвистические аспекты двуязычия. – Киев: Вища школа, 1974. – 176 с.
7. Жлуктенко Ю. О. Мовні контакти. Проблеми інтерлінгвістики. – Київ: Видавництво Київського університету, 1966. – 136 с.



8. Лазаренко Л. Лексична інтерференція в усному румунському мовленні в Україні (лінгвістичний та соціолінгвістичний аспекти). – Київ: Букрек, 2001. – 130 с.
9. Масенко Л. Суржик. Між мовою і язик. – Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2011. – 137 с.
10. Непоп Л. В. Лексичні особливості польських говірок на території Хмельницької та Житомирської областей. – Київ: Київський університет, 2004. – 212 с.
11. Новое в лингвистике. Вып. 6: Языковые контакты / Составление, редакция, вступительная статья и комментарий В. Ю. Розенцвейга. – Москва: Прогресс, 1972. – 535 с.
12. Семчинський С. В. Семантична інтерференція мов. На матеріалі слов'яно-східнороманських мовних контактів. – Київ: Вища школа, 1974. – 256 с.
13. Языковые ситуации и взаимодействие языков / Отв. ред. Ю. А. Жлуктенко. – Киев: Наукова думка, 1989. – 201 с.
14. Dejna K. Z zagadnień ewolucji oraz interferencji językowej. – Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 1991. – 390 s.
15. Juhász J. Probleme der Interferenz. - Budapest: Akadémiai Kiadó, 1970. – 174 s.

#### *Додаткова рекомендована література і джерела до курсу*

1. Бодуэн де Куртенэ И. О смешанном характере всех языков // Бодуэн де Куртенэ И. Избранные труды по общему языкознанию. – Москва: Наука, 1963. – Т. 1. – С. 341–365.
2. Видугирис А. Влияние языковых контактов на развитие лексической семантики // Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim / Pod red. M. Kondratiuka. – Białystok: WUB, 1995. – С. 175–180.
3. Дзєндзелівський Й. Українські рукописні регіональні лінгвістичні атласи як джерело для дослідження мовної інтерференції в галузі лексики на українсько-польському пограниччі // Badania dialektów i onomastyki na pograniczu polsko-wschodniosłowiańskim / Pod red. M. Kondratiuka. – Białystok: WUB, 1995. – С. 33–40.
4. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. – Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 244 с.
5. Мельник М. В. Проявление би- и мультилингвизма в блогосфере // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. – Серія: Філологія. Педагогіка. Психологія. – 2015. – Вип. 31. – С. 91-96.
6. Непокупный А. Ареальные аспекты балто-славянских языковых отношений. – Киев: Наукова думка, 1964. – 168 с.
7. Непокупный А. Балто-севернославянские языковые связи. – Киев: Наукова думка, 1976. – 228 с.



8. Славянское и балканское языкознание. Проблемы языковых контактов / Отв. ред. Л. А. Гиндин, Г. Б. Клепикова, Л. Г. Невская. – Москва: Наука, 1983. – 266 с.
9. Ткаченко О. Б. Очерки языкового субстрата. – Киев: Наукова думка, 1989. – 206 с.
10. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В.М., Тараненко О.О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін.- Київ: Українська енциклопедія, 2000. – 752 с.
11. Черниш Т. До проблеми дослідження лексичних взаємозв'язків слов'янських мов // Мовознавство. – 1994. – № 6. – С. 53–60.
12. Языкознание: Большой энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – 2-е изд. “Лингвистического энциклопедического словаря”. – Москва: Большая энциклопедия, 1998. – 685 с.
13. Crystal D. A Dictionary of Linguistics and Phonetics. – Fourth Edition. – Cambridge: Blackwell Publishers Inc., 1997. – 426 p.
14. Encyklopedia językoznawstwa ogólnego / Pod red. K. Polańskiego. – Wydanie drugie poprawione i uzupełnione. – Wrocław, Warszawa, Kraków: Zakład Narodowy imienia Ossolińskich, 1999. – 732 s.
15. Encyklopedia kultury polskiej XX wieku / Pod red. J. Bartmińskiego. – Wrocław: Wiedza o kulturze, 1993. – Т. 2: Współczesny język polski. – 659 s.
16. Granice i pogranicza. Język i historia: materiały międzynarodowej konferencji naukowej, Warszawa, 27-28 maja 1993 r. / pod red. S. Dubisza i A. Nagórko. – Warszawa: Elipsa, 1994. – 239 s.
17. Karaś H. Rusycyzmy słownikowe w polszczyźnie okresu zaborów. – Warszawa: Elipsa, 1996. – 361 s.
18. Mańczak-Wohlfeld E. Tendencje rozwojowe współczesnych zapożyczeń angielskich w języku polskim. – Kraków: Universitas, 1995. – 97 s.

*Затверджено на засіданні кафедри загального та слов'янського мовознавства НаУКМА  
Протокол № 5 від 31 серпня 2020 р.*